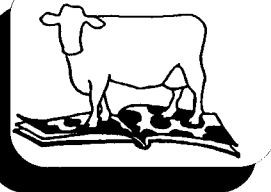

שונות ומשונות

הפרטה – מה זה ומה זה מזכיר לנו

יש יותר מדרך אחת להסביר מה זה "הפרטה" – אפשר לתרגם מילולית על פי מילונים עבריים ואפשר להיעזר במילונים לועזיים ואפשר גם לקחת מילה תמימה לכאורה וליחס לה מובנים נוספים על פי צליל – הגייה מסוגים ומקורות שונים, ככל שהדמיון ישיג.

המילון העברי של אבן-שושן מביא שני מובנים מקובלים זה עשרות בשנים למונח הפרטה שהוא גזור מן השורש פ ר ט, בו עסקנו בהרחבה בפינת הלשון שבחוברת 264, 10/1996 עמ' 56–57. שם התייחסנו למונח הפרטה (שם עצם הגזור מן השורש פ ר ט בבנין הפעיל) כדלקמן:

הלועזיות הגבוהות – והמטעות לעתים קרובות. מילת המפתח היא פרטי – private, שמקורה הרומי גזור מן המילים privare, privatus. זאת האחרונה privare רוצה לומר לשלול, למנוע דבר ממישהו; אפשר לעיין במילון אנגלי המביא את המונח deprive, שם נרדף לחסר, לעושק וקיפוח. המונח הזה חוזר ונשנה בדו"חות ועדות האו"ם ושל כאלה האמורים להיות מופקדים על פתרון בעיות כאלה, או לפחות להתריע על קיומן.

תוך כדי עיון וחפירה עמוקה במילונים הלועזיים נתקלתי בעוד מונח הגזור מן המילה private – שמעו, שמעו! מי שקרא ספרים או תיאורים היסטוריים באנגלית, בוודאי כבר נתקל במילה privateer, שביאורה חד וחלק. privateer מציין אוניית מלחמה ו/או גם את רב־החובל שלה, אשר ממומנת על ידי גורמים/אנשים פרטים, המורשים בצורה זאת על ידי ממשלתם לתפוס ו/או לבזוז אוניות (גם מסחריות) של אויב במלחמה, או אף סתם להפריען בים הפתוח. כלומר, גורמים פרטיים עם כתבי הסמכה והרשאה זוכים ליד חופשית לבזוז, ואולי גרוע מזה, וכל זאת תמורה הסיוע במלחמה, כאילו. יש להניח, ששיטות אלה כבר עברו מן העולם ובוודאי כבר לא מחלקים כתבי הסמכה והרשאה כאלה. זה עדיין לא מבטיח ומונע, שגורמים כלכליים פרטיים ותאגידים ישתלטו על כל חלקה הנראית להם טובה

העוקץ נמצא בהפרטה – מי שהחליט על המונח העברי המקביל ללועזי פריווטיזציה (אגב, לא מצאתי כזה במילונים לועזיים – למה?), בוודאי ידע מה כלול בשורשי המונח – או שמא פיספס, אך קלע בול מעבר לכוונותיו הטהורות. ננסה להבין, אך קודם כל נציין את ביאור 'הפרטה' על פי המילון העברי הנ"ל: הפרטה היא הרצאת דברים לפרטי־פרטיהם, או מסירת מידע לפרטיו. אך הפרטה היא גם הסקת פרט מתוך כלל ובמילים אחרות, זה ההפך למושג הכללה. עד הנה זה אפילו לא מזויז לאיש ולא מרגיז.

אין ויכוח, דבר פרטי שייך לפרט, ליחיד ובוה נבדל מן הכללי, הציבורי, הממשלתי והשיתופי. אם כן, באים ומספרים לנו שצריך להפריט הכל, אבל בעיקר את הכלכלה והכסף. הדרך המקובלת היום, לקחת מה ששייך להרבה פרטים, לפרק ולמכור "במחיר השוק" למעטים בעלי יכולת, או אף לבנקים ויתר תאגידים בעלי יכולת שליטה כספית. שאלה: האם בדרך זאת גם הפריטו את הדאגה לחלשים ולזקוקים לתמיכה בחברה – או שבעצם העלאת שיעור היעילות הכלכלית/כספית של היכס המופרט על ידי מעטים בעלי יכולת כבר באה אידיאולוגיית הפרטה על סיפוקה?! אולי כן, אולי לא, גם אם מבטיחים "שיהיה בסדר" (מה יש – אסור להבטיח?)

הגיע הרגע, שנבדוק קצת את שורש המילים

בהפחתות במאזנים, במובן הקטנת ערך או שחיקה, פחת או בלאי, ירידת ערך או ירידה במחיר.

בהקשר זה גם נזכיר מונח בעל מובנים דומים, גם כן ידוע מן המאזנים המשקיים: אמורטיזציה (amortization), גם מקורה מן הלטינית (מוות = ad + mors) כלומר שחיקת ערך או מחיר עד תום – החל מהעברת קרקעות ליורשים, דרך סילוק חוב או ביטול שטר, שמיטת חוב או תשלום בשיעורים, בלאי וגם הפרשה ל"קרן סילוקים". אין סוף לשימוש בשחיקת ערכים וחובות.

אם קודם השתעשענו במבטא (הגייה) הִיקי והצרפתי, אולי נוסיף גם קצת עגה אמריקאית: לא ייפלא לשמוע במקום ההפחה המקורית את הצליל הפחדה, כמו שיש אומרים, ciddy במקום city, או pidy במקום pity, וכן הלאה.

בסיכומו של הדיון הקולני, יש כנראה קשר כלשהו בין הפרטה – הפרדה – הפחתה – הפחדה. כדאי להיות זהירים ולהישמר מהגזמות. **מרדכי מלען**

וכדאית לניצולם הכמעט בלעדי באין מפריע. לא די בהפרטת שקלינו עד פרוטתנו האחרונה – גם צריך להפריט את האחריות החברתית ולהטילה על אלה הנהנים כל כך מהפרטת נכסינו הציבוריים והכלליים. רק בדרך זאת תבוא אידיאולוגיית ההפרטה על סיפוקה האמיתי.

כך כתבנו לפני כמעט שש שנים ונדמה שעניינית ההסבר הרחב עדיין תקף.

באשר לאופן ההגייה של הפרטה, עלול להיווצר בלבול מסוים. למשל, חלק ניכר מדוברי גרמנית או/ו צרפתית נוהגים לדבר בריש גרונית הנשמעת מעט כמו חית (או כף רפוייה, בהנחה שיוצאי ארצות אלה אינם רגילים לחית הגרונית נוסח תימן). ובכן, הפחתה היא דבר אחר לגמרי, אם גם יש לה קשר הדוק למדי לעסקים כמו ההפרטה האמורה.

הפחתה רוצה לומר גם המעטה, הקטנה של משהו, או כפי שנוהגים בלועזית depreciation (ממקור לטיני: מחיר = pretium + להקטין = de). כאנשי משק וענפים חקלאיים כבר נתקלנו

כריכת חבורות "משק הבקר והחלב"

כמו בשנה שעברה אנו מתכוונים להוציא בכרך אחד את חבורות "משק הבקר והחלב" של שנה שלמה, מס' 290–295 וחוברת "חקר ומעש" מס' 23. החברים המעוניינים בכריכת חבורותיהם מתבקשים לשלחן אלינו בהקדם האפשרי, על מנת שנוכל לרכז מספר גדול יותר של כריכות ובה להזויל עלותן. כמו בשנה שעברה (2000), גם להבא נפרסם את הדו"ח השנתי של המ"ב וספר העדר בצורת ספרון בעל כריכה משלו, כך שלא נוכל לכרוך אותו יחד עם חבורות "משק הבקר". לכן, מיד עם גמר שנת 2001 היה כבר מוכנים לקבל את חבורות "משק הבקר", כולל "חקר ומעש" לשם כריכתן. הזמן אוזל, אנא הזדרזו לשלוח חבורותיכם ותיכרכנה. **המערכת**

